SAMAGRA SHIKSHA, KERALA

SecondTerminal Evaluation - 2019-20

First Language - Paper I - Part I

SANSKRIT

(For Academic and Oriental Sanskrit Schools)

Class- IX
Time 1 ½ Hours | Total Score - 40

निर्देशाः -

- १५ निमेषाः समाश्वासकालः ।
- प्रश्नान् निर्देशान् च सम्यग् अवगम्य एव उत्तराणि लेखनीयानि ।
- उत्तरलेखने मूल्याङ्कः कालः च परिगणनीयाः।
- विवर्तनप्रश्नाद् ऋते सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तरलेखने देवनागरीलिपिरुपयोक्तव्या ।

1. अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि कोष्ठकात् निर्धार्य लिखत। 4x1=4

क) शूद्रकेण विरचितं रूपकं किम् ?
(स्वप्नवासवदत्तम्, चारुदत्तम्, मृच्छकटिकम्, सुभद्राधनञ्जयम्)

ख) एस्. के पोट्टक्काट् कस्मिन् साहित्यविभागे प्रशस्तः ?
(उपन्यासे, सञ्चारसाहित्ये, [illegible], नाटकसाहित्ये)

ग) किं गणे नान्तर्भवति ?
(लवकः, आम्रम्, माकन्दम्, चूतम्)

घ) "श्रीमन् ! इतः गन्तुमनुज्ञा दीयताम् ।" कस्य वचनमिदम्?
(आर्यकस्य, चारुदत्तस्य, वर्धमानकस्य, मैत्रेयस्य)

2. यथोचितं योजयत । 4x1=4

क) कूटियाट्टम्	-	मृच्छकटिकम्।
ख) आत्मजः		स्राव।
ग) चारुदत्तः	-	विश्वपैतृककला।
घ) केदारः	-	पुत्रः।

3. उदाहरणानुसारं लिखत। 1x1=1

उदा - मातुः + अर्भकः - मातुरर्भकः ।

क) भ्रातुः + अत्र - ....!

4. अधोदत्तवाक्यात् सम्बोधनपदं चित्वा लिखत। 1x1=1

क) वर्धमानक ! चरणात् निगडम् अपनय।

5. उदाहरणानुसारं लिखत। 1x1=1

उदा - शास्त्रम् अनतिक्रम्य - यथाशास्त्रम् ।

क) वर्षम् अनतिक्रम्य -

6-10 प्रश्नेभ्यः चतुर्णाम् उत्तराणि लिखत । 4x2=8

6. उदाहरणानुसारं 'यद्यपि-तथापि' उपयुज्य वाक्यं परिवर्तयत ।

उदाः - कूटियाट्टं पुरा कूत्तम्बलेषु अवतारयन्ति स्म ।।अधुना विख्यातेषु रङ्गेषु अवतारयन्ति।

यद्यपि कूटियाट्टं पुरा कूत्तम्बलेषु अवतारयन्ति स्म तथापि अधुना विख्यातेषु रङ्गेषु अवतारयन्ति।

क) रमेशः दरिद्रः भवति। सः दानं करोति ।

7. श्लोकं पठित्वा उचितमाशयं चित्वा लिखत।

वत्सलात्मजो मातुः कुतुकादेकं चूत

स्तबकं धृत्वाह्लादादन्तिकं सम्प्राप्तवान्

आशयः

क) मातुः आक्षेपं श्रुत्वा पुत्रस्य मुखं विवर्णभावं प्रपेदे।

ख) अङ्कणस्थिताद् आम्रात् आद्यफले पतिते मातुः अक्षिभ्याम्अश्रूणि अपतन् ।

✓ ग) कौतुकात् एकां चूतमञ्जरीं धृत्वा प्रियपुत्रः मातुः समीपम् आगतवान्।

8. अधोदत्तं वाक्यं पठित्वा क्त्वान्त - तुमुन्नन्तपदे चित्वा लिखत।

वसन्तसेनां गृहीत्वा अवधानतया गन्तुं प्रयतते ।

9. उदाहरणानुसारं वाक्यं परिवर्तयत ।

उदाः - यदा चूतं पतितं तदा भवान् स्वीकर्तुं योग्यः भवति।

चूते पतिते भवान् स्वीकर्तुं योग्यः भवति।

क) यदा द्वारम् उद्घाटितं तदा जनाः अन्तः प्राविशन्।

10. अधोदत्तं श्लोकं पठित्वा गद्यक्रमं पूरयत।

मातुराक्षेपं श्रुत्वा पुत्रस्य मुखाम्भोजं

निष्कलं तप्ताश्रुभिर्विवर्ण्यमाप्तं क्षणात्।।

गद्यक्रमः - मातुः............. निष्कलं .... तप्ताश्रुभिः .... आप्तम् ।

11-13 प्रश्नेभ्यः द्वयोः उत्तरे लिखत । **2x4=8**

11. श्लोकं पठित्वा सूचनाः उपयुज्य आस्वादनटिप्पणीं लिखत।

माकन्दं समाहर्तुं नागमिष्यामीत्युक्त्वा
स्तबकं पुत्रोऽक्षिपत् सुन्दरं भूमौ शुचा ॥

सूचनाः - वैलोप्पिल्लि - माम्पषम् - माकन्दमञ्जरी - मातृपुत्रस्नेहः - आम्रफलं स्वीकर्तुं - स्तबकं - अक्षिपत् ।

12. खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

केरलदेशस्य प्राचीनसंस्कृतेः प्रतीकः भवति 'पटयणि' इति कलारूपम्। अनुष्ठानकलारूपम् इदं देवीमन्दिरेषु प्रचरति। ग्रामस्थान् जनान् 'वसूरिका' रोगान्मोचयितुम् इदं आयुज्यते इति विश्वासः। दक्षिणकेरलेषु विविधप्रदेशेषु इदं प्रधानतया अवतार्यते। 'तप्प्' इति अस्य प्रधानवाद्योपकरणं भवति। 'चेण्टा' 'कैमणि' चापि तत्र उपयुज्यते।

क) 'पटयणि' कस्मात् [illegible] आयुज्यते ?

ख) अस्मिन् कलारूपे [illegible]ति ?

ग) रेखाङ्कितपदस्य पदच्छेदं लिखत।

घ) 'देवालयः' इत्यर्थकं पदं चित्वा लिखत।

13. सूचनाः उपयुज्य चारुदत्तस्य स्वभावं निरूपयत।

सूचनाः - शूद्रकः - मृच्छकटिकम् - नायकः - दरिद्रः - त्यागशीलः - विवेकशाली।

14. प्रादेशिकभाषया विवर्तयत। **1x5=5**

आधुनिकयुगस्य सप्ताद्भुतेषु अन्यतमं भवति ताजमहल्। आग्रायां यमुनानदीतीरे विद्यमानम् इदं सौधं राज्ञा षाजहानेन निर्मितम्। इदम् अपूर्वं सौधम् 1631-1648 कालान्तरे अमृतशिलाभिः निर्मितम्। अस्य निर्मितिः पेर्ष्यन्-यवन-भारतीय शैलीभिः संश्लिष्टा भवति। देशविदेशेभ्यः लक्षशः जनाः अनुदिनं तद्दर्शनाय आगच्छन्तो वर्तन्ते।

15-17 प्रश्नेभ्यः द्वयोः उत्तरे लिखत । **2x4=8**

15. सूचनानुसारं कूटियाट्टम् इति कलारूपस्य वैशिष्ट्यमधिकृत्य टिप्पणीं लिखत।

सूचनाः - संस्कृतदृश्यकलारूपम् - मिलित्वा नटनम् - चतुर्विधाभिनयाः -वाद्योपकरणानि - कूत्तम्पलम् - केरलकलामण्डलम्।

16. अधोदत्तां घटनां पठित्वा पदकथां पूरयत।

गोपिका विद्यालयं गच्छति। मार्गमध्ये सा एकां परिक्षीणां बुभुक्षार्त्तां वृद्धमातरं पश्यति। सा माता तस्याः पुरतः हस्तं प्रसारयति। सा स्वस्यूते विद्यमानं भक्षणं तस्यै ददाति। सा माता त्वरया तत् भक्षणं भुङ्क्ते। गोपिका तत् निर्निमेषं दृष्ट्वा तिष्ठति। एतच्छ्रुत्वा छात्रेषु केचन ताम् अभर्त्सयन्। अन्ये केचन प्रशंसितवन्तः।

दृश्यम् -१

(प्रभातम्! गोपिकायाः गृहम् । सा विद्यालयं गन्तुं आरभते। पुस्तकादीनि स्यूते निक्षिपन्ति।)

गोपिका - मातः! अहं विद्यालयं गच्छामि।

माता - .... स्वीकरोतु। मध्याह्ने सम्यक् खादतु।

गोपिका - मातः! भक्षणम् अमितमिति मन्ये।

दृश्यम् -२

(गमनसमये मार्गमध्ये सा बुभुक्षापीडितां वृद्धमातरं पश्यति। तदा सा वृद्धा दैन्येन किमपि पृच्छति। हस्तं .... च)

वृद्धमाता - पुत्रि ....। यत्किञ्चि ददातु।

गोपिका - [illegible] ! इदं भक्षणं खादतु ।

(अम्बा तत् खादति। गोपिका त[illegible] पश्यति।)

17. वार्तापत्रिकां पठित्वा जीवनचरितरूप[illegible]

सुधर्मा २०१९ जूलै -१८

मुण्टश्शेरि अनुस्मरणम्

अनन्तपुरी :- ह्यः वैलोप्पिल्लि संस्कृतिभवने केरलमुख्यसचिवः जोसफ् मुण्टश्शेरि महाभागस्य अनुस्मरणं कृतवान्। "1903 तमे वर्षे तृशिवपुरे कण्टश्शाङ्कटव् देशे लब्धजन्मा मुण्टश्शेरिः केरलस्य प्रथमशिक्षासचिवः आसीत्। संस्कृते-कैरल्यां-आङ्गलेये च तस्य पाण्डित्यं समाजसेवां च पुरस्कृत्यैव तत्स्थाने सः नियुक्तः। सः 1977 तमे वर्षे ओक्टोबर् 25 दिनाङ्के दिवंगतः। तथापि काव्यपीठिका , वायनशालयिल् इत्यादिभिः कृतिभिः सः जीवति लोके। ओरिट्टनोट्टत्तिल्, चैना मुन्नोट्ट् इति यात्राविवरणद्वयमपि तेन लिखितम् " इति मुख्यसचिवेन अनुस्मृतम्।

सूचनाः - नाम - ....।

जन्मदेशः, तिथिः - ....।

प्रशस्तिः - ....।

कृतयः - ....।

मृत्युः - ....।